

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
до 150-річчя від дня народження
Є. В. Васьковського**

*м. Одеса,
8 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

ронний ресурс]. — Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/bmalyshev/article/15018.aspx>.

6. Проект Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», прийнятого Верховною Радою України у першому читанні 08.10.2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56267.

7. Проект Закону України «Про виконавче провадження», прийнятого Верховною Радою України у першому читанні 08.10.2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56268.

Бут І. О.

*аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІСЦЕ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ ТА ВИДАЧІ ВИКОНАВЧОГО ЛИСТА НА ЙОГО ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ В СТРУКТУРІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Оскарження третейського рішення та видача виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду стоять окремим блоком у цивільному процесуальному законодавстві: врегулюванню даних питань присвячено відповідні глави 1, 2 Розділу VII-1 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) [1]. Зазвичай, виділяючи позовне, наказне та окреме провадження, авторами лише вказується на існування проваджень з оскарження рішень третейських судів та видачі виконавчих листів на їхнє примусове виконання, описується процедура розгляду даних категорій справ, однак висновків щодо самостійності проваджень та їх співвідношення з традиційно відомими видами цивільного судочинства авторами не робиться, або ж взагалі не приділяється уваги даним провадженням у структурі цивільного процесу [2, с. 57]. Таку ситуацію частково можна пояснити тим, що основний масив наукової літератури, в тому числі підручників, було видано у 2005–2010 роках, коли порядок оскарження рішення третейського суду та порядок видачі виконавчого листа на його примусове виконання містилися лише у Законі України «Про третейські суди», тобто провадження виділялись в залежності від структури самого Цивільного процесуального кодексу України. Однак лише з доповненням ЦПК України у 2011 році відповідними розділами, дані провадження стали невід'ємною

частиною цивільного процесуального законодавства, однак питання їхнього місця у цивільному процесі залишається невизначеним.

Пов'язано це з відомою дискусією щодо визначення понять виду цивільного судочинства та провадження у цивільному процесі і їх співвідношення. Зазвичай під видом цивільного судочинства розуміють врегульований нормами цивільного процесуального права порядок розгляду передбачених в законі і поєднаних в групи певних цивільних справ, об'єднання яких обумовлено їхньою матеріально-правовою природою та самостійними способами та засобами захисту прав та інтересів, а також пов'язаними з цим особливостями судової процедури [3, с. 17]. Статтею 15 ЦПК України зазначено, що суди розглядають справи, віднесені до їх компетенції, в порядку позовного, наказного та окремого провадження. В той же час, у частині четвертій даної статті вказано, що суди розглядають справи про оскарження рішень третейських судів, про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів, про оспорування рішень міжнародного комерційного арбітражу, а також про визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. З цього законодавчого положення випливає, що такі справи не входять ні до позовного, ні до наказного, ні до окремого проваджень, що є окремими видами цивільного судочинства, однак становлять собою сукупність проваджень, разом з іншими провадженнями, що певним чином відособлені від решти проваджень, традиційно іменованих видами цивільного судочинства.

В розумінні концепції, сформованої ще радянським вченим П. Ф. Єлісейкіним, який наполягав на тому, що непозовні провадження, у яких спори щодо права не вирішуються, за змістом являють собою «адміністративну діяльність», а цивільним процесом є лише за формою [4, с. 32], провадження, пов'язані з третейським розглядом є також «адміністративною діяльністю», оскільки не можуть вважатися такими, в яких вирішується спір про право, а отже у системі цивільного процесу вони повинні були б зайняти місце додаткових проваджень (відносно позовного провадження, яке є загальною процедурою). В розвиток даної концепції і Н. М. Бессараб зазначає, що ці провадження не є самостійними, а тому можуть іменуватися провадженням лише з великою часткою умовності, хоч вони і здійснюються в межах цивільної юрисдикції, а діяльність суду в них спрямована на здійснення правосуддя [5, с. 126–127].

Однак таким провадженням притаманні певні характерні ознаки, що дозволяють стверджувати про їхню самостійність: суб'єктний склад, особливості процедури розгляду та винесення рішення, можливості його апеляційного та касаційного оскарження тощо. Так, суб'єктами оскар-

ження рішення третейського суду є сторони третейського розгляду, треті особи у третейському розгляді, а також особи, які не брали участі у третейському розгляді справи, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки; у провадженні щодо видачі виконавчого листа на рішення третейського рішення — це особа, на користь якої винесено третейське рішення (тобто позивач, відповідач, зустрічний позов якого було задоволено третейським судом, а також третя особа із самостійними вимогами, якщо її участь передбачена регламентом чи третейською угодою сторін). Зі ст. ст. 389-6, 389-11 ЦПК України випливає, що особа, за ініціативою якої розпочато дане провадження, іменується заявником, оскільки формою реалізації права особи на оскарження рішення третейського суду чи звернення його до примусового виконання є заява, для якої встановлено особливі вимоги щодо змісту та доданих до неї документів. Підсудність у даних категоріях справ визначається за місцем розгляду справи третейським судом.

В результаті розгляду даних заяв компетентний суд має право постановити ухвали за правилами, встановленими ЦПК України для ухвалення рішення, до яких встановлені особливі вимоги щодо змісту. Ухвали, винесені за результатами розгляду заяви про скасування рішення третейського суду можуть бути оскаржені як в апеляційному, так і в касаційному порядку, тоді як ухвали, винесені за результатами розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду не можуть бути оскаржені в касаційному порядку, а ухвала про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду — і в апеляційному.

З огляду на такі особливості даних проваджень останнім часом деякими науковцями пропонується все ж-таки визнати за ними статус окремого виду цивільного судочинства: В. В. Комаров та В. В. Масюк пропонують іменувати їх специфічним судовим провадженням [6, с. 36; 7, с. 12], С. А. Курочкін — додатковим судовим провадженням [8, с. 169]. Однак вбачається, що на сучасному етапі розвитку цивільного процесуального права взагалі потрібно відмовитися від поняття «вид цивільного судочинства» як такого, що вже не відповідає широкому переліку тих проваджень, віднесених до компетенції судів загальної юрисдикції. Логічним та всеохоплюючим буде поділ цивільного судочинства на самостійні провадження, які виділяються в залежності від їх характерних особливостей на позовне провадження; наказне провадження; окреме провадження; провадження, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб); провадження з оскарження рішень третейських судів, про

видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів; провадження у справах про визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні. При цьому провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами повинно розглядатися як стадія цивільного процесу [9, с. 110].

Таким чином, наведена позиція є виправданою, оскільки провадження з оскарження рішень третейських судів та видачі виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів мають свої особливості, що не дозволяють віднести їх до вже існуючих видів цивільного судочинства та мають усі основні ознаки самостійного провадження: суб'єктний склад, особливість порядку розгляду, наявність особливого судового акту, яким завершується розгляд справи, а також відмінності оскарження ухвал у провадженні щодо видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

Л і т е р а т у р а

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV // Офіційний вісник України. — 2004. — № 16. — Ст. 1088.
2. Цивільний процес України : підручник : рекомендовано МОН України : академ. курс / за ред. С. Я. Фурси. — К. : Вид. Фурса С. Я. : КНТ, 2009. — 848 с.
3. Цивільний процес України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. Р. М. Мінченко. — Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. — 720 с.
4. Елисейкин П. Ф. Особенности судебного рассмотрения отдельных категорий гражданских дел / П. Ф. Елисейкин. — Ярославль, 1974. — 36 с.
5. Бессараб Н. М. Юрисдикція та підсудність цивільних справ : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Н. М. Бессараб. — О., 2015. — 208 с.
6. Курс цивільного процесу : підруч. для вузів : рекомендовано МОН України / за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 1352 с.
7. Масюк В. В. Цивільний процес у схемах і таблицях : навч. посіб. / В. В. Масюк, М. Ю. Акулова. — Х. : Право, 2014. — 185 с.
8. Курочкин С. А. Третьейское разбирательство гражданских дел в Российской Федерации. Теория и практика / С. А. Курочкин. — М. : Волтерс Клувер, 2010. — 251 с.
9. Андронов І. В. Сутність та значення перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. — О., 2010. — Вип. 56. — С. 110–117.